

1.1 ZVLÁŠTNOSTI SPORTOVNÍHO PROSTŘEDÍ

Sport je aktivita, které se až na výjimky věnuje každý člověk. Lidé sportují z nejrůznějších důvodů. Sportu se mohou věnovat muži i ženy, děti i senioři, tělesně i mentálně postižení lidé. Sport má mnoho funkcí a vlastností, díky kterým se stal **významným socializačním, výchovným, zdravotním, ekonomickým, dokonce politickým prvkem** ve společnosti. S tak velkým společenským významem se ale ve sportu objevují i **negativní jevy**, na které je třeba dohlížet a odstraňovat je. Jde především o užívání **dopingových látek, korupci**, využívání mladistvých a **chování proti pravidlům „fair play“**.

Sport **zasahuje** do mnoha oblastí, které spadají pod **zájmy státu**, jakým jsou například **výchova** mládeže a **zdraví** občanů. Každý stát by se měl o organizaci, řízení, úroveň a ochranu sportu (doping, korupce) na svém území **zajímat**. Do jaké míry, to už je předmětem diskuzí, protože sport je **dobrovolná a autonomní** činnost a neměla by být nadměrně svázána obecnými pravidly. Nejvšeobecnějším hlediskem sportu a práva je **závislost na obecných podmínkách**, které představují základní hodnotící kategorie. Jejich poznání nabízí dva závěry. **Na jedné straně ve vztahu k právu** současný stupeň společenské organizovanosti **vylučuje**, aby určitý ohraničený tvar existoval bez práva a obecné společenské podmínky, působí ve vztahu k právu, jednoznačně podstatně. **Naproti to mu u sportu základní vazba chybí**.

PODOBY SPORTOVNÍ ČINNOSTI

Sportovní činnost má samozřejmě **několik podob** z hlediska **vztahu sportovce a sportu**. Tak rozlišujeme sportovní činnost na profesionální, výkonnostní a rekreační. **V každé** z těchto úrovní panují **specifické právní poměry**.

Profesionální sport je nejvyšší formou sportovní činnosti. Sportovec provozuje sportovní činnost individuálně nebo prostřednictvím klubů, svazů nebo mezinárodních federací. **Základem právního vztahu je smlouva pracovní či občanskoprávní** ve formě svobodného povolání či podnikání a získává tímto způsobem **prostředky ke své obživě**. V dalších kapitolách bude podrobně popsán smluvní vztah sportovce, klubu, asociace a tím i jeho povinnosti ke státu.

Výkonnostní sport je sportovní činností, kterou provozuje sportovec obdobně jako profesionál, **systematicky a pravidelně**, nicméně nemá sportovní činnost jako své základní povolání nebo profesi. Náklady spojené s provozováním sportovní činnosti hradí z vlastních prostředků a dále z dotací, sponzorských darů, odměn ze soutěží apod. Velmi často je takovým sportovcům hrazeno cestovné, stravné a zajišťováno ubytování v rámci akcí a soutěží.

Rekreační sport provozuje nejpočetnější skupina sportovců. Je založen na **dobrovolnosti a není často vázán ani na členství** ve spolcích nebo asociacích. Pravidla jeho provozování nejsou tak pevná a jejich podoba, změna a dodržování je otázkou dohody sportujících. Zejména u individuálních sportovních aktivit necítí sportovci potřebu své výkony poměřovat a hodnotit a tím se vytrácí jeden ze tří základních parametrů daných pro sport. Je tedy otázkou, zda v tomto případě má být rekreačně sportovní aktivita považována za sport.

O zvláštnosti sportovního prostředí jako právního prostředí se vedou dlouhodobě diskuze. Souvisí to jednak se stavem lidské mysli, jednak zvláštními okolnostmi při výkonu sportu. Kategorie sportovní činnosti mají nemalý vliv zejména při **posuzování odpovědnosti sportovce** za způsobení zranění či úmrtí sobě nebo jiné osobě, za škodu na majetku, a to jak z hlediska odpovědnosti civilní a odpovědnosti trestněprávní.

Je nepochybné, že **řada činností**, které se v rámci sportu provádějí, jsou **mimo výkon konkrétního sportu jednáním, které je právně postížitelné a postihované v běžném lidském životě**. Například řízení motorových vozidel v automobilových soutěžích, chvaty a údery v bojových sportech by v civilním životě přímo naplňovaly skutkovou podstatu některého z trestných činů proti zákonu, životu a zdraví.

Mezi základní zvláštnosti v rámci sportovní činnosti patří **dobrovolnost podřízení riziku a rozpoznávací a ovládací schopnost jedince**.

DOBROVOLNOST PODŘÍZENÍ SE RIZIKU

Sport přináší **rizika ohrožení zdraví a života**, a přesto jej jeho aktéři dobrovolně podstupují. **Společnost pak toto ohrožení akceptuje**. Případné poškození zdraví a nehoda samozřejmě není cílem sportovní činnosti a v případě, že se tak stane, jde o **akceptovatelné riziko**, zvláště, když je sportovci přijímají s plným vědomím a souhlasem. Je potřebné dodat, že samotní sportovci si mnohdy v rámci snahy o dosažení mety a vítězství riziko ani nehodlají připustit.

Společnost navíc tyto aktivity jako přijatelné umožňuje **komerčně využívat k veřejné zábavě**, sledování a dokonce připouští, aby se tito jedinci stávali **vzorem pro mládež**. Je zajímavé, že zabíjení býků pro zábavu v rámci tradičních býčích zápasů je v řadě míst na světě zakázané, a přitom se jedná o usmrcení zvířete jinak běžně poráženého ke konzumaci, zatímco v případě, že u nebezpečných bojových sportů usmrtí jeden sportovec druhého mnohdy způsobem, který by byl jinak považován za krutý, **vyhodnotí to příslušné autority zpravidla jako nešťastnou náhodu v souladu se zákonem**. Součástí některých bojových sportů je tento přístup i součástí určité filozofie, která má sportovce formovat komplexně v historickém kontextu použití bojové **metody k sebeovládání a etickému užití** smrtících technik v rámci skutečného boje na život a na smrt.

Další diskuze je vedena v rámci teze, že **sportovec se podrobuje nebezpečí v rámci daných pravidel**, a tedy, že jeho očekávání je, že budou pravidla dodržována. Z toho se dovozuje, že porušení pravidel je exces, se kterým sportovec legitimně nepočítal. Škůdce, který pravidla porušil, v důsledku čehož došlo ke zranění nebo úmrtí, by měl být posuzován na základě obecných předpisů v rámci občanskoprávní nebo trestněprávní roviny. Aplikace tohoto postupu je již využívána a způsobuje nejen v bojových sportech, ale i v kontaktních kolektivních sportech střet práva sportovního a práva obecného.

Proti tomuto názoru jsou kladeny argumenty, které se odvolávají na **sportovní autonomii a fakt, že sportovec je za porušení pravidel potrestán na půdě sportovního prostředí**. Sportovní činnost v rámci své autonomie porušení pravidel předpokládá a v rámci předpisů se s nimi i vypořádává. V řízeních před soudy, a to nejen za porušení pravidel hry, ale třeba i u korupce, se často viníci hájí argumenty, že stát se svými orgány nemá vměšovat do sportu. Podrobně bude tato oblast popsána v kapitole 6) o odpovědnosti a kapitole 7) řešení sporů ze sportu.

ROZPOZNÁVACÍ A OVLÁDACÍ SCHOPNOST JEDINCE

Aby mohla být vyvozena **trestní odpovědnost** pachatele trestného činu, musejí být zachovány jeho schopnosti **rozpoznávací a ovládací**. Pachatel tedy **musí vědět**, že to, co páchá, je zakázané a musí mít vnitřní schopnost se ovládnout natolik, aby se takové činnosti nedopustil.

Že je toto kritérium ve sportovním prostředí hůře prokazatelné vyplývá z toho, že sportovec se ve snaze dosáhnout maximálního výkonu ocitá v **excitovaném mentálním stavu, adrenalinovém napětí** či **hormonovém rauši**, do kterého se mohou dostat v rámci pravidel koncentračními cvičeními nebo rituály.

Jedinec v takovém stavu je nejen schopen podat **výkony za hranicemi tělesných možností**, ale může být i v mentálním stavu, který odpovídá **nepřičetnosti** způsobené omamnými látkami. Sportovec tak nemusí správně vyhodnotit situaci, odhadnout důsledky nebo použít nepřiměřenou sílu, nebezpečný úder a způsobit tak závažné a nevratné důsledky.

O zásadním střetu práva sportovního a obecného se dá hovořit v případě, že sportovec se do tohoto stavu dostane **vinou zakázaných prostředků** v rámci dopingu. Podrobně v kapitole 9. Problém je ještě multiplikován tím, že téměř všechny sporty **posouvají své dosavadní výkonnostní limity**. Lidské tělo se evolučně vylepšuje, sportovci jsou rychlejší, silnější a vynalézavější. Kvůli tomu se také riziko úrazů a úmrtí při sportovní činnosti výrazně zvyšuje. Jednotlivé sporty tomu čelí **úpravou pravidel**, povolením ochranných prvků, **bezpečnějších konstrukcí a staveb** např. v motoristickém sportu.

Otázkou budoucnosti tedy je, zda společnost nepřijme jiný pohled na určité druhy extrémních sportovních variant. V tuto chvíli se sice zdá, že **komerce a přetechnizovaná doba vítězí nad rozumem** a degenerující společnost se v pasivní účasti na adrenalinových sportech snaží **kompenzovat vlastní postizení z života na sociálních sítích a virtuálním životě**. Ti rozumnější a moudřejší na toto nebezpečí upozorňují, ale **doba je nechce slyšet...**

Otázky sportu a práva byly již mnohokrát otevřeny ve snaze **vyřešit jejich vzájemný vztah**, a to s poukazem na problémy, které jejich koexistence v praxi přináší. Již přes dvacet let se právní teorie a praxe potýkají s otázkou míry **vlivu státu a obecného práva do specifických oblastí sportu**, které jsou upravovány primárně **sportovními pravidly**, jako je např. doping, úrazy sportovců během sportovních soutěží nebo korupce rozhodčích.

Je složité vymezit sport v obecném pojetí, tedy z pohledu sportovní vědy. Není tomu jinak ani v případě **práva**, který se o definici pokouší vždy s určitými záměry. Zákodáři jde především o **přesné ohraničení okruhu činností, které spadají pod pojem sport**, z důvodu, že vzniknou-li v právu sporné otázky, většinou se to týká činností, u nichž panují pochybnosti, zda jsou či nejsou sportem.

Tyto názorové odlišnosti ještě umocňuje pohled mezinárodní. **Specifikum sportu** je jedním ze zásadních hesel světového sportovního hnutí a akceptovala ho i EU v Bílé knize o sportu, která byla vydána v roce 2007. I v době před vydáním knihy specifikum sportu respektoval a uváděl SDEU ve svých rozhodnutích, a to zejména z oblasti sporů ve sportu řešených na této nejvyšší úrovni. Pro názornost postačí citovat z obsahu Bílé knihy: „*Judikatura ESD a rozhodnutí Evropské komise ukazují na to, že specifčnost sportu je uznaná a zohledněna.*“

Ústav státu a práva v ČR má projekt pro **výzkum sportovního práva**. Sportovním právem jako svým oficiálním odvětvím se zabývá také EU, když její institut sídlí v Haagu a prezentuje se jako vedoucí vědecká instituce na poli mezinárodního práva soukromého, mezinárodního práva veřejného, práva EU a mj. také **mezinárodního sportovního práva**.